

บทความพิเศษ

รองศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย รองเลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า

เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2552 ที่ผ่านมา กองส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ได้จัดงานมหกรรมการประกาศเกียรติคุณองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ที่มีผลงานดีเด่นด้านสตรีและครอบครัวขึ้น ที่โรงแรมรามาคาร์เด็น นับเป็นการรวมตัวครั้งสำคัญครั้งหนึ่งของชาวอปท. ที่ให้ความสำคัญกับการทำงานพัฒนา

สังคมด้านสตรีและครอบครัว โดยในปีนี้มี อปท. ที่ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติทั้งสิ้น 60 แห่ง

โดยวัตถุประสงค์ของการจัดงานนี้ก็เพื่อเป็นการยกย่องและเชิดชูเกียรติองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีการดำเนินงานการพัฒนาสังคมด้านสตรีและครอบครัวอย่างต่อเนื่องและสร้างแรงจูงใจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการอย่างเชื่อมโยงในการพัฒนาสังคมในภาพรวม เพื่อให้มีแผนงาน มีโครงการด้านสตรีและครอบครัว และสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาสังคมด้านสตรีและครอบครัว

ในงานนี้มีแขกผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานต่างๆ ที่ทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมแสดงความยินดีกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก นั้นแสดงถึงความสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการทำงานการพัฒนาสังคมนั่นเอง

และในโอกาสนี้รองศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย รองเลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า ท่านได้มอบบทความพิเศษเรื่อง การพัฒนาสตรีและครอบครัว อีกประเด็นที่ต้องคำนึงถึงในการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ ซึ่งบทความดังกล่าวได้แสดงให้เห็นว่าทำไมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถึงมีความสำคัญในการพัฒนาด้านต่างๆ ของสังคม โดยเฉพาะด้านสตรีและครอบครัว

การพัฒนาสตรีและครอบครัว :

อีกประเด็นที่ต้องคำนึงถึงในการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

รองศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย
รองเลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า

การปกครองท้องถิ่น เป็นเหมือน “ห้องเรียนประชาธิปไตย” ที่จะทำให้ประชาชนได้เรียนรู้ในการใช้ชีวิตร่วมกันภายใต้ความคิดเห็น และมุมมองที่แตกต่างกัน ได้เรียนรู้ที่จะยอมรับและเคารพในศักดิ์ศรีของบุคคลอื่น เรียนรู้ถึงการใช้เหตุและผลในการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ในประเด็นต่าง ๆ ประการสำคัญการปกครองท้องถิ่นก็เป็นห้องเรียนที่ทำให้ประชาชนได้เกิดการปรับตัว และ ลองผิดลองถูก จนเกิดบทเรียนและการเรียนรู้ ซึ่งทั้งหมดเป็นการสร้างความเข้าใจในความหมายของประชาธิปไตย และดำรงชีวิตอย่างเป็นประชาธิปไตย ในบริบทของการบริหารและดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) จะต้องพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมทางการบริหารอย่างน้อย 3 ประการ สำคัญ ได้แก่

1) **กรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ อปท. :** นับแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 กฎหมายจัดตั้ง อปท. กฎหมายกระจายอำนาจ และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนที่เป็นการบัญญัติเพื่อกำหนดลักษณะการดำเนินงาน และกฎหมายที่ให้อำนาจแก่ อปท. ซึ่งพอจะสรุปได้ว่า อปท. จะต้องเป็น

องค์กรที่ทำหน้าที่ในการจัดหาและพัฒนาโครงสร้าง การส่งเสริมประชาธิปไตย การส่งเสริมด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ วัฒนธรรม จารีตประเพณี ประการสำคัญ อปท. มีหน้าที่ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและองค์กรกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนท้องถิ่น

2) ความคิดเห็นและความต้องการของประชาชน : เนื่องจาก อปท. เป็นองค์กรของประชาชนและมีความใกล้ชิดกับปัญหาและความต้องการของประชาชนมากที่สุด ดังนั้น ในกระบวนการดำเนินงานและการบริหารงานของ อปท. จะต้องคำนึงถึงสภาพปัญหาของท้องถิ่น ความต้องการของประชาชนเพื่อตอบสนองต่อการพัฒนา โดย อปท. จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอและวิเคราะห์ปัญหา ร่วมกำหนดและวิเคราะห์ทางเลือก ร่วมดำเนินงาน ร่วมติดตามและประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์อย่างแท้จริง

3) เป็นองค์กรทางการเมือง และเป็นองค์กรทางสังคมของชุมชน

ดังนั้น ในการบริหารและดำเนินงานของ อปท. จึงต้องยึดมั่นในผลประโยชน์ของประชาชนและชุมชนเป็นสำคัญ ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น และ ข้าราชการท้องถิ่น จะต้องไม่ดำเนินการใด ๆ อันก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนและท้องถิ่น รวมทั้งจะต้องร่วมกันพิทักษ์ผลประโยชน์ของประชาชนและท้องถิ่นร่วมกัน

อปท. เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยและจัดบริการพื้นฐานให้กับประชาชน ดังนั้น หน้าที่ที่สำคัญและเป้าหมายสูงสุดในการบริหารและดำเนินงานของ อปท. จึงได้แก่ การเร่งพัฒนาประชาชนและท้องถิ่นเพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และพัฒนาประชาธิปไตยให้ยั่งยืน

**การพัฒนาสตรีและครอบครัว :
การทำงานเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน
เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น**

ในการดำเนินงานพัฒนาของ อปท. นั้นจะต้องก่อให้เกิดการพัฒนาในประชาชน
ทุกเพศ ทุกวัย และทุกกลุ่ม

ฉะนั้นประเด็นเรื่องการพัฒนา
สตรีก็ย่อมเป็นบทบาทอำนาจ
หน้าที่ที่ต้องให้ความสนใจและให้
ความสำคัญ โดย อปท. นั้น
จะต้องมองว่าประเด็นเรื่องการ
พัฒนาสตรีและครอบครัวเป็นทั้ง
เป้าหมาย (Ends) และเครื่องมือ
(Means) สำหรับการพัฒนา
สตรีนั้นในส่วนของการเป็น
เป้าหมาย หมายความว่า อปท.

จะต้องริเริ่มและพัฒนากิจกรรม โครงการต่าง ๆ เพื่อให้สตรีสามารถที่จะดำรง
บทบาทของตนเองทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในระดับครอบครัว ชุมชน
และสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาทิ การจัดฝึกอบรมพัฒนาทักษะในการประกอบ
อาชีพเสริม การพัฒนาความรู้ ความสามารถด้านการเลี้ยงดูลูก การดูแลรักษา
สุขภาพอนามัยในครัวเรือนและชุมชน ประการสำคัญ อปท. จะต้องส่งเสริมให้สตรีในชุมชนมี
ความเข้มแข็งโดยผ่านกระบวนการรวมกลุ่ม และกลุ่มสตรีจะเป็นศูนย์กลางและเป็น
แกนกลางสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่องถื่นไปสู่เป้าหมายของการเป็น
“สังคมอยู่ดีมีสุข”

ดังกล่าวแล้วข้างต้นว่าในการพัฒนาสตรีนั้น จะต้องมองว่าเป็นทั้งเป้าหมายและ
เครื่องมือ โดยในส่วนการของมองในฐานะเป็นเครื่องมือ นั้น จะเป็นการพิจารณาผ่าน
คุณค่าและความสำคัญของกลุ่มสตรี โดยให้กลุ่มสตรีเป็นองค์การที่ขับเคลื่อนการพัฒนา
ในมิติอื่น ๆ ของชุมชน อาทิ เมื่อกลุ่มสตรีมีความเข้มแข็ง หลายองค์การบริหารส่วน
ตำบลให้กลุ่มสตรีเป็นกลุ่มที่ทำหน้าที่ในการดูแลและจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุใน
ชุมชน หลายเทศบาลให้กลุ่มสตรีเป็น
องค์การที่ทำหน้าที่ในการจัดหาและ
ดูแลด้านอาหารกลางวันและ
สุขภาพอนามัยของเด็กในโรงเรียน เป็น
ต้น ตัวอย่างดังกล่าวข้างต้นเพื่อที่จะ
สะท้อนให้เห็นว่าการที่ อปท. ให้
ความสนใจและความสำคัญต่อการ
พัฒนาสตรี รวมทั้งมอบอำนาจหน้าที่
ให้แก่กลุ่มสตรี นอกจากจะเป็นการ

สร้างความเข้มแข็งให้แก่กลุ่มสตรีเองแล้ว ยังเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนด้วยเช่นกัน **ฉะนั้น อปท. จะต้องสร้างและเปิดช่องทาง โอกาสให้สตรีได้เข้ามามีบทบาทใน**

การพัฒนาท้องถิ่น

ในส่วนของครอบครัวนั้น นับเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาท้องถิ่น เพราะภายใต้กระแสการพัฒนาในยุค “ทุนนิยมเสรี” นับวันสังคมไทยก็ต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ที่หลากหลายและมีความซับซ้อน ซึ่งนับวันจะทวีคูณความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะที่สถาบันครอบครัวไม่

สามารถที่จะทำหน้าที่ทางสังคมที่มีหน้าที่กล่อมเกลารักษาและแก้ปัญหาในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพดังเดิมที่เคยเป็นในอดีต ฉะนั้นเป้าหมายการดำเนินงานของ อปท. จึงควรเน้น “ครอบครัว” เพื่อสร้างความเข้มแข็งและภูมิคุ้มกันให้กับ “ครอบครัว” ซึ่งเป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจและพื้นที่สำหรับการบ่มเพาะ เลี้ยงดูสมาชิกของสังคม ดังนั้น ในกรณีนี้จึงพบว่าหลาย อปท. มุ่งริเริ่มและพัฒนาให้มีกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ เพื่อให้สมาชิกของครอบครัวได้เกิดความรัก ความสามัคคี และเกิดความอบอุ่นในครอบครัว หรือแม้กระทั่งริเริ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อให้ครอบครัวมีรายได้ที่เพียงพอ โดยอาจจะสร้างงานให้พ่อบ้าน - แม่บ้านรวมทั้งบุตรหลานเพื่อให้ครอบครัวสามารถพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ อันเป็นการสร้างคุณค่าให้กับครอบครัวในฐานะที่ครอบครัวเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ในการกล่อมเกลารักษาจิตใจและเป็นศูนย์รวมของสมาชิก

ในมิติที่มองว่าการพัฒนาครอบครัวเป็นเครื่องมือหนึ่ง พบว่า อปท. บางแห่งมอบหน้าที่ให้กับครอบครัวในการทำหน้าที่ฟื้นฟูสภาพจิตใจ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สมาชิกในครอบครัวที่ได้ตกอยู่ในสภาพที่เรียกว่า “อ่อนแอ” อาทิ ดิถยาเสพติด หรือมีปัญหาทางสุขภาพจิต เป็นต้น บางแห่งจัดกิจกรรมโครงการที่สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของผู้สูงอายุและขณะเดียวกันก็เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างเด็กและผู้สูงอายุ อาทิ จัดโครงการสายใย ส่องวัย สัมพันธ์ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้สูงอายุได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ

หรือเล่าประสบการณ์ต่าง ๆ ในอดีตให้เด็ก ๆ ฟัง ซึ่งทั้งหมดก็เป็นการสร้าง
ความคุ้นเคยและสร้างความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว และหากจะตอบว่าการพัฒนา
ครอบครัวสำคัญและจำเป็นอย่างไรนั้น นั่นเพราะว่า **“เราเชื่อว่าในครอบครัว จริยธรรม
และความผูกพันมีความเข้มแข็งที่สุด”**

เป้าหมายของการพัฒนาสังคมไทย คือ การพัฒนาสู่ภาวะที่ดี ซึ่งหมายความว่า
อปท. ซึ่งเป็นองค์กรหลักในการจัดบริการสาธารณะ ดังนั้น อปท. จึงต้องเข้าใจและมี
ความมุ่งมั่นที่จะ **“เปิดศักยภาพของกลุ่มสตรีและครอบครัวให้เป็นพลังในการสร้างสรรค์
ในสังคม”** อันจะนำไปสู่การมีสู่ภาวะที่ดีอย่างยั่งยืน

*****